

Fråga bl.a. om det förelåg förutsättningar för att fatta ett nytt beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU dagen efter att länsrätten hade upphävt ett tidigare omhändertagandebeslut

---

Bakgrund

AA och BB har tillsammans dottern CC, född 2006. BB har ensam vårdnaden om CC.

Den 29 mars 2007 beslutade vice ordföranden i Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun att, med stöd av 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) omedelbart omhänderta CC. Länsrätten i Stockholms län upphävde beslutet den 19 april 2007 och därmed upphörde vården.

Ordföranden i Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun beslutade den 20 april 2007 att CC på nytt skulle omedelbart omhändertas.

Anmälan

I anmälningar till JO framförde AA och BB (JO:s dnr 1784-2007) klagomål mot Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun angående nämndens handläggning av det aktuella LVU-ärendet. En kort tid därefter kom DD, som var BB:s offentliga biträde, också in med en anmälan mot nämnden (JO:s dnr 2110-2007). Anmälarna ifrågasatte bl.a. om nämnden den 20 april 2007 hade kunnat fatta ett nytt beslut om omedelbart omhändertagande av CC trots att länsrätten i sitt beslut den 19 april 2007 konstaterat att vårdbehov ej förelåg och då några nya omständigheter i denna del inte framkommit.

Utredning

Inledningsvis inhämtades Länsrättens i Stockholms län beslut den 19 april 2007 i mål nr 7297-07 samt bl.a. journalanteckningar i ärendet från nämnden.

Därefter remitterades anmälningarna till Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun för utredning och yttrande över vad som hade framförts i anmälningarna.

Nämnden antog som sitt remissvar en tjänsteskrivelse som var undertecknad av vård- och omsorgschefen EE och IFO-chefen FF. I remissvaret anfördes bl.a.

följande (redogörelsen för bl.a. förvaltningens iakttagelser i huset och av barnets tillstånd samt i remissvaret omnämnda bilagor har här utelämnats).

Ärendets bakgrund

I anmälan mot Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun framförs klagomål från föräldrarna AA och BB och DD om formerna och beslutet om det omedelbara omhändertagandet enligt §§ 6 och 2 LVU, lag om vård av unga i vissa fall. Omhändertagandet gällde parets dotter CC.

Omhändertagandet föranleddes av en anmälan, där anmälarens identitet belades med sekretess, om att CC for illa och att familjen levde i misär.

Beslutsunderlag och åtgärder

Polisen uppgav att det var mycket olämpligt om handläggare från socialtjänsten skulle åka till familjen ensamma utan polis. [---] En handräckningsbegäran sändes via fax till spaningsroteln 070328.

Syftet med denna begäran var att få till stånd en bedömning av CC:s situation då föräldrarna vägrade komma på besök och fadern förbjöd socialtjänsten att göra hembesök. Den anmälan om missförhållanden togs på stort allvar. Om samtycke till frivilliga insatser vägrades kunde ett omedelbart omhändertagande med stöd av LVU bli aktuellt.

Hembesök företogs med hjälp av fem civilklädda poliser från Södertälje. Då handläggarna anlände till huset och knackade på dörren var det ingen som öppnade.

Det dröjde länge innan fadern till slut öppnade dörren. [---] Efter ca en timmes förhandlande från polis släpptes socialtjänstens handläggare in i huset [---].

Den unges skyddsbehov bedömdes akut. Föräldrarna gick inte med på någon form av samarbete eller samtal i detta läge. Därför framstod det som uppenbart att det inte fanns någon möjlighet till samarbete i det aktuella läget.

Då det saknades förutsättningar för frivillig placering av CC beslutade vård- och omsorgsnämndens vice ordförande om beslut i enlighet med §§ 6 och 2 LVU. Individ- och familjeomsorgen värnade främst om CC:s behov av skydd. Föräldrarna informerades om beslutet på plats och en polis gick med mamma BB in i huset och plockade ihop lite kläder etc. att ta med till CC. Föräldrarna informerades också om att CC skulle komma till ett jourhem i väntan på utredning.

Omhändertagandet verkställdes och CC placerades i jourhem med skyddad adress för att förhindra att föräldrarna skulle försvinna utomlands med flickan.

Vid samtal och möte 070404 med föräldrarna och ombudet DD förnekades de faktiska omständigheterna i huset och bristerna i CC:s omvårdnad. Enligt dem rådde det inte någon misär och CC var välskött. Det framstod som uppenbart att föräldrarna saknade insikt och att de inte såg sitt barns behov. Detta gjorde det mycket komplicerat att i fortsättningen kommunicera med föräldrarna och ombudet. Grunderna för omhändertagandet som gällde vanvården av CC och misären i huset förnekades kategoriskt och under detta skede av processen förelåg inte samtycke.

Länsrätten fastställde inte det underställda beslutet då de ansåg att föräldrarna genom lämnat samtycke skulle samarbeta med socialtjänsten. Dessutom framkom att enbart BB var vårdnadshavare och att hon bedyrade ett medgivande till en mor- och

barnplacering. Dock skriver länsrätten: "När beslutet fattades den 29 mars 2007 förelåg sådana uppgifter att rekvisiten för ett omedelbart omhändertagande måste anses ha varit uppfyllda. Beslutet var således riktigt". Notera i sammanhanget att CC:s ställföreträdare och offentliga biträde understödde att det underställda beslutet fastställdes. Det kan vara på sin plats att påpeka att rådmannen GG i sin motivering anför bl.a. följande: "Det kvarstår också viss osäkerhet beträffande i första hand AA:s inställning till att CC på frivillig väg får behövlig vård; oaktat att han inte är formell vårdnadshavare har hans inställning i praktiken stor betydelse för om frivilliga insatser kan genomföras. Vad han har uppgett vid den muntliga förhandlingen är inte av den karaktären att de av nämnden redovisade farhågor härvidlag helt har undanröjts."

Direkt efter länsrättens förhandling ägde samtal rum mellan socialtjänstens företrädare och vårdnadshavaren, dvs. modern BB. Det framkom från henne att ett allvarligt menat intresse förelåg för en mor- och barnplacering. Socialtjänsten åtog sig att utröna om en dylik placering kunde erbjudas "inom några dagar". Det framfördes från moderns ombud att hon fann en samplacering tilltalande, och att hon väl hade kunnat avstå från muntlig förhandling i länsrätten om en samplacering hade kunnat ordnas.

Dagen efter den muntliga förhandlingen anlände länsrättens beslut.

Efter länsrättens beslut hölls 070420 ett möte med föräldrarna i Nykvarns kommun för att komma fram till en lösning. Fadern framförde då något överraskande att pratet om samtycke blott varit en förhandlingslösning under den muntliga förhandlingen i länsrätten för att undvika ett fastställande av beslutet. Någon hållbar samförstånds lösning med samtliga inblandade gick dessvärre inte att träffa i den uppkomna situationen.

Ordföranden i vård- och omsorgsnämnden beslutade istället om ett nytt beslut enligt §§ 6 och 2 LVU som utmynnade i en gemensam mor- och barnplacering. Inom någon vecka övergick placeringen från LVU till SoL. Föräldrarna hade än en gång ändrat inställning och förutsättningar för frivillig vård ansågs uppfyllda, om än med tvekan.

Yttrande

Individ- och familjeomsorgen har agerat med hänsyn till barnets bästa och tillvaratagit barnets intresse i detta fall. Samverkan med föräldrarna fungerade inte då de med understöd av ombudet förnekade grunderna för omhändertagandet. CC var vanvårdad och i huset rådde stor social misär. Detta innebar att en orimlig situation uppkom, socialtjänsten ville prata om grunderna för ingripandet och föräldrarna förnekade hela situationen. En väsentlig förutsättning för ett hållbart samarbete med socialtjänst är att vårdnadshavare och föräldern inser att det finns förhållanden i hemmet som kan bli bättre och att någon form av vårdbehov föreligger. Något allvarligt menat samtycke lämnades inte och det fanns en överhängande risk att föräldrarna skulle försvinna utomlands med barnet då de inte är skrivna i Sverige. Under vistelsen i jourhemmet gick CC upp i vikt och började utvecklas socialt och bli mer åldersadekvat än hon var innan omhändertagandet. Innan förhandlingen i länsrätten rörande det omedelbara omhändertagandet var inga frivilliga samförstånds lösningar synliga för socialtjänsten.

AA och BB har under hela processens gång hävdade att de inte vistats någon längre tid i huset. Individ- och familjeomsorgen i Nykvarns kommun har andra uppgifter som framkommit från grannar som bekräftar att familjen bott en lägre tid i huset, se akt. Telia verifierar att teleräkningen är sådan att man kan anta att de vistats regelbundet i huset under hela året. AA hävdar att katterna och hönsen tas om hand av BB:s mamma som bor i Strängnäs. Andra uppgifter har kommit till individ- och familjeomsorgen som bestyrker att detta inte är fallet, se akt.

Agerandet från socialtjänstens sida efter länsrättsförhandlingen syftade till att möjliggöra en mor- och barnplacering som vårdnadshavaren uttryckligen, sent under handläggningen, önskade få till stånd. Ett möte med föräldrarna ägde rum 070420.

Handläggarna från individ- och familjeomsorgen, IFO-chef FF samt vård- och omsorgschef EE deltog i mötet. Den kritik som DD riktar i sin JO-anmälan gentemot Nykvarns kommun är bl.a. att ”vårdnadshavaren gjort sitt yttersta för att övertyga nämnden om att hon samtyckte till den av nämnden föreslagna vårdplan som innebar en frivillig samplacering”. Nämndens vårdplan bestod av en placering på utredningshem under 8 veckor. Denna vårdplan samtyckte inte vårdnadshavaren BB till. Under mötet som pågick under ca 1 1/2 timme försökte båda föräldrarna att förhandla sig till en egenhändigt komponerad vårdplan som bl.a. skulle innebära en begränsning av antalet veckodagar på institutionen, hemresor på helgerna etc. Detta accepterades inte av nämnden då en utredning kräver full närvaro under 8 veckors tid. Förhandlingen fortgick under hela mötet som till slut resulterade i en överenskommelse att föräldrarna tillsammans med sitt ombud skulle diskutera situationen och återkomma under dagen. Fadern AA ringde senare till IFO-chef FF och meddelade att de inte gick med på nämndens föreslagna vårdplan. Då den unges skyddsbehov kom i förgrunden nödgades ordföranden i vård- och omsorgsnämnden att besluta om ett nytt omedelbart omhändertagande.

Beslut

Individ- och familjeomsorgen har haft barnperspektivet som riktmärke i handläggningen. När det gäller barns bästa måste ibland föräldrarnas intressen vika för barnets rättigheter. Individ- och familjeomsorgen har handlagt detta komplicerade ärende med hänsyn till barnets behov av trygghet, stabilitet och säkerhet.

Anmälarna bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret. AA och BB inkom med yttrande.

I ett e-brev, som kom in till JO den 15 maj 2008, framförde AA och BB ytterligare klagomål mot nämnden. Av e-brevet framgick att nämnden på nytt beslutat att omedelbart omhänderta CC samt även hennes syster HH, född 2008.

I anledning av dessa uppgifter inhämtade JO Länsrättens i Stockholms län beslut den 29 april 2008 samt dom den 5 juni 2008 i mål nr 20535-07.

I ett beslut den 15 december 2008 anförde *JO André* följande.

Rättslig reglering

Enligt 1 § LVU ska insatser inom socialtjänsten för barn och ungdomar göras i samförstånd med den unge och hans eller hennes vårdnadshavare enligt bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453). Den som är under 18 år ska dock beredas vård enligt LVU om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge fyllt 15 år, av honom eller henne själv.

Av 2 § LVU framgår att vård ska beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

Beslut om vård med stöd av LVU meddelas av länsrätten efter en ansökan från socialnämnden (4 § LVU).

Socialnämnden får med stöd av 6 § LVU besluta att den som är under 20 år omedelbart ska omhändertas, om det är sannolikt att den unge behöver beredas vård med stöd av LVU, och rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till risken för den unges hälsa eller utveckling eller till att den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. Om socialnämndens beslut om omhändertagande inte kan avvaktas, får nämndens ordförande eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat besluta om omhändertagande.

Ett beslut om omedelbart omhändertagande ska underställas länsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Om beslutet inte har underställts länsrätten inom föreskriven tid, upphör omhändertagandet (7 § LVU).

När någon vårdas med stöd av LVU bestämmer socialnämnden hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden (11 § LVU).

Bedömning

Inledningsvis vill jag framhålla att JO:s granskning är av rättslig art och att den främst avser en kontroll av att myndigheterna har följt de regler som gäller för förfarandet, dvs. att ärendehandläggningen har varit korrekt i formellt hänseende. Jag har mot den bakgrunden valt att begränsa mig till att här uttala följande.

Den 29 mars 2007 beslutade vice ordföranden i Vård- och omsorgsnämnden i Nykvarns kommun att omedelbart omhänderta CC ”för vård med stöd av 2 och 6 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga LVU”. Beslutet underställdes länsrätten som höll en muntlig förhandling den 18 april 2007. I sitt beslut den 19 april 2007 upphävde länsrätten omhändertagandebeslutet. Länsrätten anförde bl.a. följande.

Det måste sammantaget anses att påvisade missförhållanden numera inte står i proportion till det tvångsingripande som ännu pågår, även med beaktande av kvarstående osäkerhetsmoment. Det förefaller inte sannolikt att CC vid ett upphävande av det underställda beslutet – och således vid ett upphörande av den pågående vården – skulle löpa en sådan risk att skadas som förutsätts för att LVU skall vara tillämplig. Det förefaller inte heller sannolikt att CC:s föräldrar nu skulle underlåta att samarbeta med nämnden för att förhindra att skäl för vård enligt LVU uppkommer. Härvid bör framhållas att nämnden alltid har möjlighet att ånyo besluta om ett omedelbart omhändertagande av CC om förhållandena så skulle kräva. Slutligen kan anmärkas att den åberopade grunden för LVU är starkt förknippad med den omvitnat olämpliga miljön i Taxinge; det har inte påståtts eller på annat sätt framkommit att miljön i familjens hemvist i Lettland eller annorstädes skulle vara skadlig för CC. Det underställda beslutet skall således upphävas.

Nämndens ordförande beslutade den 20 april 2007, dvs. dagen efter att länsrätten hade upphävt det tidigare beslutet, att på nytt omhänderta CC med stöd av 6 § LVU.

I ärendet uppkommer frågan om det fanns förutsättningar att fatta ett nytt beslut om omedelbart omhändertagande dagen efter att länsrätten hade upphävt nämndens tidigare omhändertagandebeslut.

När en domstol har upphävt ett beslut om omedelbart omhändertagande är det en utgångspunkt att socialnämnden ska rätta sig efter det ställningstagandet. För att nämnden ska kunna fatta ett nytt omhändertagandebeslut fordras i princip att nya omständigheter har tillkommit. Ett återkallat samtycke till frivilliga vårdinsatser kan vara en sådan omständighet som kan motivera ett nytt beslut.

Direkt efter länsrättens förhandling den 18 april 2007 diskuterade parterna en s.k. mor- och barnplacering. Vid mötet den 20 april 2007 förelåg dock inte något samtycke till en sådan placering. AA uppgav, åtminstone som nämnden uppfattade hans uttalande, att ”pratet om samtycke blott varit en förhandlingslösning under den muntliga förhandlingen i länsrätten för att undvika ett fastställande av beslutet”.

Enligt länsrättens mening stod, vid tiden för länsrättens prövning, påvisade missförhållanden inte i proportion till tvångsingripandet. Länsrätten synes visserligen ha utgått från att vårdnadshavaren skulle samarbeta med nämnden så att det i framtiden inte skulle uppstå en situation som innebar att vård med stöd av LVU skulle bli aktuell. Upphävandet av omhändertagandebeslutet grundades dock inte på att föräldrarna hade samtyckt till en gemensam placering av modern och CC utan på en bedömning av missförhållandena som sådana. Eftersom det inte hade framkommit något nytt rörande CC:s förhållanden i denna del efter länsrättens förhandling fanns det, vid en strikt tolkning av länsrättens beslut, inte fog för ordföranden att den 20 april 2007 fatta ett nytt beslut om att omedelbart omhänderta CC på den grunden att samtycke inte förelåg.

Det måste emellertid beaktas att länsrätten i sitt beslut framhöll att vårdnadshavarens vid förhandlingen uttryckliga medgivande till att ta emot stödinsatser inte behövde sättas i fråga och att nämnden hade möjlighet att på nytt besluta om ett omedelbart omhändertagande om förhållandena så skulle kräva. Mot den bakgrunden har jag viss förståelse för att nämnden ansåg att det inte förelåg något hinder för att fatta ett nytt omhändertagandebeslut med hänsyn till vad som förevar vid mötet den 20 april 2007. Jag låter därför saken bero med den kritik som innefattas i det ovan anförda.

Vad AA, BB och DD i övrigt har anfört föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.